

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Ülkemizde kayıt dışı çalışanlar ve göç ya da mülteci olarak gelenlerin açtığı işyerleri ile çalışanların durumu, vergi ve sigorta sistemi üzerinde önemli etkilere neden olmaktadır. Bu durum, araştırılması gereken bir boyuta ulaşmıştır. Nitekim alanda gözlem yaparak sorunun varlığını tespit etmek mümkündür. Bu sürecin devam etmesi durumunda, kayıt dışılığın iş yaşamında yol açacağı sorunlar ve haksız rekabetin yanı sıra SGK sisteminin de sürdürülmesinde yaşanacak zorlukların artması kaçınılmazdır.

Ülkemizde çalışma ve işyeri açma konusu belirli kurallara tabidir. Ülkede yaşayan her birey, yasaların çizdiği çerçevede yaşamını sürdürmek zorundadır. Yasal sürecin izlenmesi genellikle kamu kurumları, kuruluşları ve belediyeler tarafından sağlanırken, son yıllarda AKP iktidarlarıyla birlikte özel sektör de bu sürece dahil olmuştur. Özel sektörün denetim alanındaki etkinliği ve uygunluk derecesi ticari ilişkiler açısından sorgulanması gereken bir konudur. Bu bağlamda, değişkenlik gösteren denetim süreçleri, kayıt dışılığın artmasına ek olarak çeşitli sorunlara yol açmaktadır. Özellikle tarım sektöründe, mevsimsel olarak çalışan binlerce kayıt dışı işçi bulunmaktadır. Bu işçiler genellikle güvencesiz koşullarda düşük ücretle çalışmakta ve kayıtlı işçilerle aynı şekilde kamu hizmetlerinden faydalanmaktadırlar. Kayıt dışı yaşam, sağlıklı verilerin oluşmasını ve öngörülebilirliği riske sokarak dengeleri olumsuz etkilemektedir.

Ülkemize kaçak yollarla giriş yapanlarla birlikte mülteci ve göçmenlerin sayısal varlığı net olarak belirlenmemekte ve kesin rakamlar ortaya konmadığı için sürekli olarak tartışma konusu olmaktadır. Bu kesimin sisteme dahil edilmemesi ciddi sorunlara yol açmaktadır. Kayıt dışılığın varlığı kabul edilse de yetersiz verilerle ve olası senaryolar üzerinden yapılan değerlendirmeler, sistemin işleyişine olumsuz etki etmektedir.

İl merkezlerinden başlayarak ilçelere kadar yayılan yabancı uyruklu esnafların iş yerlerini açmak için kiracısı oldukları dükkan sahibinin ruhsatını üzerine alarak fiilen işletmeleri yönettikleri gerçeği, gıda ve tarım sektörlerinde çalışan binlerce kayıt dışı kişinin varlığıyla birlikte sistemin dışında olmaları, ayrıca dikkate değer bir durumdur. Bu kişilerin varlığı, özellikle hayvancılık gibi sektörlerde belirgin bir şekilde görünür olmalarına rağmen kayıt dışı faaliyet göstermeleri, kurumsal hizmetlerin sürdürülebilirliği açısından olumsuz etkiler yaratmaktadır. Bu durum, yetkililer tarafından ciddiye alınma zamanı gelmiş ve geçmektedir.

Ülkemize çeşitli yollarla gelen ve iş yerleri açan, ancak ruhsatı kiraladıkları kişilerin üzerine olan çok sayıda iş yerinin oluşması, haksız rekabete yol açmaktadır. Bu iş yerleri genellikle gıda sektöründe faaliyet gösteren bakkalların yanı sıra berberler, fırınlar gibi iş yerlerini de içermektedir. Bu iş yerlerinin çoğunun ruhsatları sahiplerinin üzerine olmadığı ve SGK'ya kayıtlı olmadığı gözlemlenmektedir. Benzer şekilde, tarım sektöründe binlerce tarım işçisi veya çoban bulunmakta ancak bunlar da SGK kaydına sahip değildir. Bu durumda, yaygın bir denetim ve kayıt altına alma çabası bulunmamaktadır. Bu koşullar, kayıt dışılığın teşvik ederek daha fazla kazanç elde etme imkanı sunmakta ve haksız rekabet nedeniyle ülke esnafının iş yerlerini kapatmasına sebep olmaktadır. Esnaf, AVM'ler ve zincir marketlerle rekabet edemeyerek kapanma noktasına gelmişti. Ancak şimdi vergi vermeyen, kayıt dışı çalışan ve SGK'ya kayıtlı olmayan bir kesim daha ortaya çıkmıştır. Bu durum, sistemin çok yönlü riskler taşıdığı bir ortam yaratmaktadır.

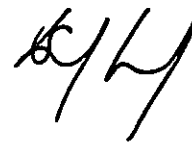
Güvencesiz ve günübirlik gelirle yaşam mücadelesi verenlerin sisteme dahil olmaması, sağlıklı verilerin ortaya çıkmasını engelliyor. Bu durum, kurumsal sorunların yanı sıra sağlık, eğitim ve toplum yapısı gibi alanlarda da problemlerin artmasına yol açıyor. Bu bilinen ancak görmezden gelinen durum, ileride toplumsal açıdan ağır bedeller ödeyebileceğimiz bir süreçte doğru ilerlemektedir.

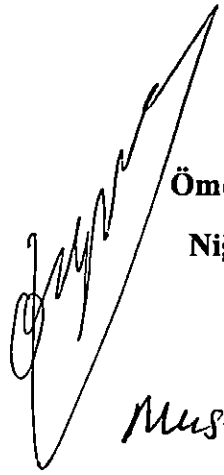
Günümüzde, daha çok denetim, kurallara uyan, markalaşmış ve düzenli iş yapan işletmelere odaklanılmakta ve iktidar, kontrol edebildiği alanlarda kuralları takip etmektedir. Ancak tarım sektöründe de dahil olmak üzere kayıt dışılığın artması, güvencesiz çalışma koşullarının yanı sıra sağlıksız şartlarda çalışmaya da neden olmaktadır. Kamu kurumları ve belediyelerin etki ve gücünün daralmasıyla birlikte, denetimsizlik ve uygulama hataları giderek artmaktadır. Bu durum, emeklilik ve vergi gelirleri gibi mevcut işleyişte sorunları daha da artırabilir.

Ülke genelinde iş yerleri ve çalışanlar için kapsamlı bir tarama yapılmalı ve sorunlar çok yönlü bir şekilde ele alınmalıdır. Kayıt dışılığın yaygınlaşması, sosyal güvenlik kurumunun sürdürülebilirliğini tehlikeye atabilir. Bu nedenle, kayıt dışılıkla mücadele edilmesi ve sistemin daha sağlam temeller üzerine oturtulması gerekmektedir. Bu sebeple konunun detaylı şekilde araştırılması için Anayasa'nın 98. ve İçtüzüğü'nün 104. ve 105. maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılması için gereğini arz ve teklif ederiz.

Saygılarımla. 16.04.2024

Ayşe Sibel Yanıkömeroğlu
Antalya Mv.

Ayşe Sibel Yanıkömeroğlu
İst. Mv.

Ömer Fethi GÜRER
Niğde Milletvekili

Mustafa Adıgüzel
Ordu Mv.

537... Sayılı Meclis Araştırma Önergesinin İmza Çizelgesi

Adı Soyadı	Seçim Bölgesi	İmza
İlhan İSKEREM	GİRESUN	
Uğur Bayraktutan	Artvin	
Gülzer Bicerhan	Denizli	
Mahir POLAT	İzmir	
Serhan SARI	Balıkesir	
Mahmut Tanal	Sanlı Urf	
Deniz Demir	Ankara M.	
Yecdi Gandoğdu	Kırklareli	
Öğün Çaylak	Gambak M.	
Fahri Dolan	Kırklareli	
Mehmet İKİTAN	Kırşehir M.	
Ali KANABSA	İSFAH M.	
Yüksel Mansur Kılıns	İstanbul	
Servet Muallabeglu	İstanbul	
Nurhan Yentir	Tekirdağ	
Eylül ERTUĞ ERTUĞKUL	Zonguldak	
Mehmet TAHTASIZ	ÇORUM	
Okon KONURALP	ANKARA	